

Keberkesanan Program Bandar Selamat: Persepsi Komuniti di Bandar Kulaijaya, Malaysia

(The Effectiveness of Safe City Program: Community perceptions in Kulaijaya, Malaysia)

MOHD FAREED & MOHD YUSOF HUSSAIN

ABSTRAK

Program Bandar Selamat merupakan pendekatan yang digunakan di kebanyakan bandar di Malaysia bagi mengatasi masalah peningkatan jenayah di kawasan bandar. Program Bandar Selamat memberi tumpuan kepada pelaksanaan 15 langkah pencegahan jenayah melalui tiga strategi utama iaitu strategi mereka bentuk persekitaran fizikal, strategi memperkasakan kawasan sasaran serta strategi pengurusan, penyertaan komuniti dan kesedaran awam. Bandar Kulaijaya iaitu di bawah pentadbiran Majlis Perbandaran Kulai (MPKu) turut melaksanakan program ini sejak tahun 2004. Pelaksanaan Program Bandar Selamat ini seharusnya memberi kelegaan kepada semua pihak terutamanya kepada komuniti bandar rentetan usaha MPKu dalam mencegah kegiatan jenayah. Namun, perangkaan jenayah indeks yang dikeluarkan oleh Polis Diraja Malaysia (PDRM) bagi tahun 2005 hingga 2009, menunjukkan kadar jenayah di Kulaijaya adalah pada tahap yang membimbangkan. Persoalan yang ingin dirungkaikan adalah sejauh manakah 15 langkah pencegahan jenayah Program Bandar Selamat berkesan dalam mengurangkan masalah jenayah di bandar ini? Justeru itu, artikel ini bertujuan mengenal pasti keberkesanan Program Bandar Selamat yang dijalankan di bandar Kulaijaya. Penilaian terhadap keberkesanan Program Bandar Selamat adalah berdasarkan kepada persepsi komuniti Kulaijaya. Instrumen borang kaji selidik digunakan bagi mendapatkan persepsi komuniti terhadap keberkesanan program tersebut dengan melibatkan 278 edaran borang kaji selidik. Hasil kajian mendapati terdapat beberapa langkah pencegahan jenayah Program Bandar Selamat yang tidak berkesan dalam mengurangi masalah jenayah di Kulaijaya. Masalah serius yang dapat dikesan dan diperoleh secara tidak langsung daripada kajian ini adalah berkenaan lambakan pusat perjudian yang beroperasi secara terbuka di kebanyakan pusat membeli-belah di bandar ini.

Kata kunci: Program bandar selamat; pencegahan jenayah; komuniti; bandar; persepsi

ABSTRACT

Safe City Program is the approach used in most cities in Malaysia to overcome the problem of escalating crime in urban areas. This program focuses on the implementation of 15 measures of crime prevention through environmental design strategies, empowering the safe city of the target area, and the strategies of management, community involvement and public awareness. The city of Kulaijaya under the Kulai Municipal Council (MPKu) has implemented this program since 2004. Implementation of the Safe City Program provides relief to everyone, especially to the urban community of MPKu. However, the crime statistics index released by the Royal Malaysian Police (RMP) for the years 2005 to 2009, show that crime rate in Kulaijaya was at an alarming rate. The question lies whether 15 measures of crime prevention in Safe City Program can reduce the crime in the city? Therefore, this study aims to identify the effectiveness of the Safe City Program conducted in the city of Kulaijaya. Evaluation of the effectiveness of the Safe City Program is based on community perceptions. Questionnaires were used to obtain community perceptions on the effectiveness of Safe City Program, where 278 questionnaires were distributed. The study found out that some of the crime prevention measures in Safe City Program are not effective in reducing the crime problem in this city. The problem that was detected and indirectly obtained from this study is the existence of gambling premises which operate openly in most of the shopping mall in this city.

Keywords: Safe city program; crime prevention; urban; community; perception

PENGENALAN

Proses globalisasi mencetuskan pelbagai isu dan cabaran baru kepada masyarakat mahupun negara, khususnya kepada negara sedang membangun seperti Malaysia. Dari satu aspek, proses ini telah mendorong kepada perkembangan dan kepesatan bandar-bandar di negara ini. Namun dari aspek lain, proses pembandaran ini memberikan cabaran lain yang berkait dengan soal keselamatan, sama ada di peringkat individu mahupun kepada komuniti bandar itu sendiri. Isu keselamatan merupakan antara masalah pembandaran yang mendapat perhatian dan sering dibincangkan di peringkat tempatan sehingga ke peringkat antarabangsa. Seperti mana Maslow (1954) yang memberi penekanan terhadap kepentingan aspek keselamatan di dalam mencapai kualiti hidup yang baik. UN-Habitat turut melihat isu keselamatan sebagai salah satu isu yang sangat penting dalam mewujudkan kehidupan bandar yang baik dan menjadi salah satu faktor yang mempengaruhi kualiti hidup komuniti bandar.

Permasalahan yang sering timbul berkaitan aspek keselamatan di kawasan bandar antaranya adalah disebabkan oleh perlakuan jenayah. Perlakuan jenayah sering dikaitkan berlaku dengan kadar yang tinggi di kawasan bandar berbanding dengan kawasan lain. Pertambahan penduduk yang semakin pesat dan desakan hidup yang semakin meningkat telah mendorong kepada peningkatan perlakuan jenayah (Pallen 2002). Penelitian terhadap penyelidikan lepas yang dijalankan oleh para sarjana menunjukkan terdapat perkaitan di antara perlakuan jenayah dan juga proses pembandaran di sesebuah negara. Kebanyakan kajian yang dijalankan sebelum ini mengandaikan bahawa perlakuan jenayah lebih tinggi berlaku di kawasan bandar, kesan daripada kepesatan perbandaran di kawasan tersebut (Norizan 2007).

Malaysia, menjelang tahun 2020 dianggarkan hampir 73% penduduk di Semenanjung Malaysia akan mendiami kawasan bandar (Jabatan Perangkaan Malaysia 2010). Keadaan ini seterusnya berupaya memberi risiko kepada kesejahteraan dan keselamatan komuniti bandar kerana bandar tidak lagi mempunyai ciri-ciri yang selesa untuk memberi perlindungan kepada kesejahteraan hidup masyarakat (Zainuddin Muhammad 2000). Justeru itu, salah satu pendekatan yang dilaksanakan bagi menangani isu keselamatan di kawasan bandar adalah melalui konsep bandar selamat. Ia sebahagian daripada konsep daya huni bandar yang memberi fokus kepada masalah jenayah di bandar. Konsep bandar selamat adalah memberi fokus utama kepada masalah jenayah di bandar bagi merealisasikan dan mewujudkan suasana bandar mapan yang berdaya huni. UN-Habitat menekankan kepentingan konsep bandar selamat pada tahun 1996 berikutan peningkatan kadar jenayah di bandar yang berlaku di seluruh dunia. UN-Habitat menyarankan suatu program dilaksanakan

bagi mengurangkan masalah jenayah di bandar melalui kerjasama antara pihak berkuasa tempatan, agensi-agensi lain serta orang awam (UN-Habitat 1996).

Di Malaysia, salah satu inisiatif kerajaan dalam mewujudkan persekitaran sebuah bandar yang selamat adalah melalui Program Bandar Selamat. Program Bandar Selamat telah diperkenalkan oleh Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT) pada tahun 2004. Pada peringkat awal, 38 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) telah terlibat dalam melaksanakan Program Bandar Selamat. Jabatan Perancang Bandar dan Desa (JPBD) di bawah pentadbiran setiap PBT bertindak sebagai pelaksana program tersebut bagi mewujudkan suasana kehidupan yang selamat dan mengurangkan peluang untuk melakukan jenayah kepada tahap yang paling minima. Antara pendekatan pencegahan jenayah yang diberi penekanan adalah melalui strategi mereka bentuk persekitaran fizikal, strategi memperkasakan kawasan sasaran serta strategi pengurusan, penyertaan komuniti dan kesedaran awam. Pendekatan ini berasaskan prinsip pencegahan jenayah melalui pengurangan peluang untuk melakukan jenayah. Hal ini kerana kebanyakan jenayah yang berlaku adalah secara spontan yang dihasilkan daripada peluang yang wujud (JPBD 2010).

PERMASALAHAN KAJIAN

Perlakuan jenayah merupakan suatu isu yang semakin mendapat perhatian masyarakat dan menjadi bahan perbincangan semasa. Saban hari, media massa memaparkan pelbagai berita berkaitan perlakuan jenayah yang berlaku terutamanya di kawasan bandar. Situasi ini memberikan kesan kepada kehidupan masyarakat khususnya berkaitan aspek keselamatan. Apabila masalah jenayah menjadi tumpuan utama keprihatinan kebanyakan masyarakat membangun, maka banyakkah saranan langkah penyelesaian kepada masalah tersebut. Mengikut Conklin (1998) hanya sedikit sahaja daripada langkah-langkah penyelesaian atau pencegahan jenayah yang dapat mengurangkan masalah tersebut secara signifikan.

Di Malaysia, Program Bandar Selamat merupakan pendekatan yang digunakan di kebanyakan bandar bagi mengatasi masalah peningkatan kadar jenayah di kawasan bandar. Program Bandar Selamat memberi tumpuan kepada usaha dan pelaksanaan strategi pencegahan jenayah melalui langkah-langkah yang telah digariskan. Ketika mula diperkenalkan pada tahun 2004, pelaksanaan Program Bandar Selamat telah melibatkan 38 PBT di seluruh negara termasuklah Majlis Perbandaran Kulai (MPKu). Kulaijaya iaitu di bawah pentadbiran MPKu telah mencapai status pelaksanaan penuh pada tahun 2008 dengan tertubuhnya Jawatankuasa Bandar Selamat pada 12 April 2008. Kini pada tahun 2011, sebanyak 149 PBT di seluruh Malaysia telah terlibat dalam melaksanakan Program Bandar Selamat.

Pelaksanaan Program Bandar Selamat ini seharusnya memberi kelegaan kepada semua pihak terutamanya kepada komuniti bandar rentetan usaha PBT dalam memerangi masalah jenayah. Namun, statistik jenayah indeks negeri Johor menunjukkan daripada sejumlah 26036 kes jenayah indeks pada tahun 2009, sebanyak 1575 kes dicatatkan berlaku di Kulaijaya (PDRM 2011). Jadual 1 menunjukkan statistik jenayah indeks daerah Kulaijaya bagi tahun 2007 hingga 2009. Dari segi jumlah jenayah indeks yang dilaporkan berlaku di Kulaijaya pada tahun 2009 (1575 kes) adalah berkurang berbanding pada tahun 2008 (1826 kes) dan tahun 2007 (2064 kes),

namun jumlah tersebut masih lagi pada paras yang membimbangkan. Statistik kes bunuh iaitu di bawah kategori jenayah kekerasan terus menunjukkan peningkatan dari tahun 2007 hingga 2009. Seterusnya bagi kategori jenayah harta benda, statistik turut menunjukkan peningkatan kes jenayah kecurian (curi motolori / van / jentera berat, curi motokar, curi motosikal, curi ragut, dan lain-lain curi). Justeru itu, timbullah perasaan pesimistik berhubung sejauh mana keberkesanan sesuatu langkah bagi menyelesaikan masalah jenayah di bandar.

JADUAL 1. Statistik Jenayah Indeks Daerah Kulaijaya bagi Tahun 2007 - 2009

Jenayah Indeks	Tahun 2007	Tahun 2008	Tahun 2009
Bunuh	20	28	34
Rogol	79	181	92
Samun Berkawan Bersenjata api	-	-	-
Samun Berkawan Tanpa Bersenjata api	252	279	186
Samun Bersenjata api	2	-	-
Samun Tanpa Senjata api	244	176	117
Mencederakan Manusia	193	214	139
Jumlah Jenayah Kekerasan	790	878	568
Lain-lain Curi	145	147	158
Curi Motolori / Van / Jentera Berat	97	116	123
Curi Motokar	142	153	173
Curi Motosikal	293	306	318
Curi Ragut	173	182	195
Pecah Rumah Siang Hari	89	14	16
Pecah Rumah Malam Hari	335	30	24
Jumlah Jenayah Harta Benda	1,274	948	1,007
Jumlah Jenayah Indeks	2,064	1,826	1,575

Sumber: Polis Diraja Malaysia 2011

Kajian terdahulu telah membuktikan bahawa komuniti bandar juga menuntut agar permasalahan jenayah hendaklah terlebih dahulu ditangani bagi mewujudkan persekitaran bandar yang selamat didiami (Yuen 2004). Oleh yang demikian, persoalan yang ingin dirungkai sejauh manakah 15 langkah pencegahan jenayah seperti mana terkandung di dalam Program Bandar Selamat yang dilaksanakan oleh MPKu berkesan dalam usaha mengurangkan masalah jenayah atau paling tidaknya dapat membuat komuniti berasa selamat. Apakah persepsi komuniti bandar terhadap langkah pencegahan jenayah Program Bandar Selamat dalam menjamin keselamatan mereka? Sehubungan dengan itu, kajian ini akan mendapatkan persepsi komuniti bandar Kulaijaya terhadap keberkesanan program ini dalam memastikan kesejahteraan bandar yang terjamin.

METOD KAJIAN

Kajian ini telah menggunakan pendekatan kuantitatif. Kaedah kaji selidik digunakan bagi mendapatkan persepsi komuniti terhadap keberkesanan langkah pencegahan jenayah Program Bandar Selamat. Soalan kaji selidik ini dirangka menggunakan Skala Likert. Responden dikehendaki untuk menilai dan memberikan persepsi mengenai keberkesanan langkah-langkah pencegahan jenayah tersebut. Jadual 2 menunjukkan senarai 15 langkah pencegahan jenayah dan juga bilangan item yang diutarakan di dalam borang kaji selidik.

JADUAL 2. Komponen Keberkesanan Program Bandar Selamat

Bil.	Komponen Pelaksanaan Program Bandar Selamat	Bil. Item
1	Pengasingan laluan pejalan kaki dari laluan bermotor	5
2	Pelaksanaan Reka Bentuk Persekitaran Yang Selamat	5
3	Pemetaan GIS (<i>Geographic Information System</i>) Jenayah	1
4	Penyediaan balai polis tetap atau bergerak	1
5	Penyediaan cermin keselamatan	1
6	Penyediaan papan tanda peringatan jenayah	1
7	Penyediaan penggera keselamatan	1
8	Penyediaan tempat motosikal berkunci	1
9	Pemasangan kamera litar tertutup di kawasan perniagaan dan tempat awam	1
10	Pencahayaannya dilaksanakan di kawasan sasaran (kawasan gelap yang berisiko berlakunya jenayah)	1
11	Laluan awam tidak terlindung dari pandangan awam	3
12	Penjanaan aktiviti bersesuaian di kawasan yang terdedah dengan jenayah	1
13	Pendidikan kesedaran awam dan publisiti	4
14	Meningkatkan rondaan di kawasan perumahan	2
15	Agenda tetap bulanan MPKu (Mesyuarat Bandar Selamat) berkaitan status kadar jenayah dan pelaksanaan Program Bandar Selamat	1
Jumlah		29

Sumber: Borang kaji selidik 2011

PERSAMPELAN

Penentuan dan pengiraan saiz sampel yang diutarakan oleh Krejcie & Morgan (1970) telah digunakan untuk menentukan saiz sampel kajian ini. Menurut Krejcie & Morgan (1970), tatabara untuk menentukan saiz sampel adalah berdasarkan formula berikut:

$$S = \frac{X2 NP(1-P)}{d2 (N-P)} + X2 P(1-P)$$

Di mana;

- S = Saiz sampel
- X2 = Jadual Nilai Khi-kuasa dua untuk 1 darjah kebebasan pada aras keyakinan 3.841
- N = Saiz populasi
- P = Nisbah populasi
- d = Darjah ketepatan

Jumlah keseluruhan penduduk Kulaijaya sehingga tahun 2010 adalah berjumlah 246,721 orang (Jabatan Perangkaan 2010). Walau bagaimanapun, daripada jumlah tersebut, pihak MPKu menganggarkan bahawa seramai 1000 orang pernah terlibat di dalam aktiviti atau program berkaitan Bandar Selamat yang dianjurkan oleh MPKu di kawasan bandar ini sepanjang tahun 2010.

Pemilihan sampel daripada kalangan populasi yang pernah terlibat dengan Program Bandar Selamat, antara lain bagi mendapatkan persepsi yang lebih jelas dan tepat daripada komuniti. Oleh sebab jumlah anggaran populasi yang pernah terlibat dengan pelaksanaan Program Bandar Selamat adalah 1000 orang, penyelidik telah mengambil saiz sampel sebanyak 278 responden.

Persampelan penyelidikan ini adalah persampelan bukan kebarangkalian iaitu menggunakan persampelan bola salji (*snowball sampling*). Persampelan bola salji ini memerlukan seseorang responden dalam kalangan komuniti bandar Kulaijaya memberi cadangan kepada pengkaji untuk memilih responden seterusnya bagi menjawab borang kaji selidik. Oleh itu, responden seterusnya juga adalah daripada golongan komuniti yang tahu tentang Program Bandar Selamat kerana pemilihan sampel adalah berdasarkan kepada komuniti yang pernah terlibat dengan program-program yang dilaksanakan oleh MPKu. Berkemungkinan sampel seterusnya adalah merupakan ahli keluarga, jiran, teman, rakan sekerja mahupun komuniti setempat kepada sampel yang pertama (Chua 2006).

HASIL KAJIAN

Analisis data dibuat berdasarkan kepada maklumat yang diperoleh daripada borang kaji selidik. Penyelidikan ini menggunakan statistik deskriptif iaitu melibatkan

analisis taburan kekerapan (frequencies) dan jadual silang (cross-tabulation). Penilaian keberkesanan program ini adalah melalui tiga strategi pencegahan jenayah yang merangkumi 15 langkah seperti yang terkandung di dalam Program Bandar Selamat 2010.

STRATEGI MEREKA BENTUK PERSEKITARAN FIZIKAL

Langkah pencegahan jenayah pertama iaitu pengasingan laluan pejalan kaki dari laluan bermotor menunjukkan 46.4% responden memberikan persepsi baik bagi aspek penyediaan rel penghadang dan 55.8% responden memberikan persepsi sangat baik bagi aspek penyediaan tanaman landskap. Berbeza bagi aspek lain yang mana 32.0% responden memberikan persepsi sangat tidak memuaskan bagi aspek penyediaan laluan pejalan kaki khusus, 41.4% responden memberikan persepsi tidak memuaskan bagi aspek penyediaan *bollard*, dan

63.7% responden memberikan persepsi sangat tidak memuaskan bagi penyediaan laluan motosikal khas.

Analisis langkah pencegahan jenayah kedua iaitu pelaksanaan reka bentuk persekitaran yang selamat menunjukkan aspek pelaksanaan pencahayaan dan pelaksanaan penanaman landskap mendapat persepsi sangat baik dengan peratusan masing-masing adalah 42.5% dan 48.9%. Seterusnya aspek pemasangan CCTV di premis perniagaan dan tempat awam juga menunjukkan persepsi yang baik daripada responden dengan peratusan 39.2%. Manakala 41.4% responden memberikan persepsi sangat tidak memuaskan bagi aspek pelaksanaan laluan pejalan kaki khusus. Selain itu, 41.4% responden turut memberikan persepsi tidak memuaskan bagi aspek pelaksanaan penyediaan *bollard* dan rel penghadang. Analisis langkah pencegahan jenayah ketiga iaitu melalui pemetaan GIS jenayah menunjukkan 23.4% responden memberikan persepsi baik terhadap langkah tersebut.

JADUAL 3. Analisis Keberkesanan Langkah Pencegahan Jenayah Melalui Strategi Mereka Bentuk Persekitaran Fizikal

Langkah	Perkara/aspek	Kekerapan & Peratusan				
		Sangat Tidak Memuaskan (%)	Tidak Memuaskan (%)	Memuaskan (%)	Baik (%)	Sangat Baik (%)
1	Penyediaan laluan pejalan kaki khusus	89 (32.0)	80 (28.8)	10 (3.6)	65 (23.4)	34 (12.2)
	Penyediaan <i>bollard</i>	59 (21.2)	115 (41.4)	21 (7.6)	57 (20.5)	26 (9.4)
	Penyediaan rel penghadang	35 (12.6)	34 (12.2)	16 (5.8)	129 (46.4)	64 (23.0)
	Penyediaan tanaman landskap	13 (4.7)	20 (7.2)	12 (4.3)	78 (28.1)	155 (55.8)
	Penyediaan laluan motosikal khas	177 (63.7)	25 (9.0)	15 (5.4)	33 (11.9)	28 (10.1)
2	Pelaksanaan pencahayaan	11 (4.0)	32 (11.5)	3 (1.1)	114 (41.0)	118 (42.4)
	Pelaksanaan laluan pejalan kaki khusus	115 (41.4)	83 (29.9)	9 (3.2)	42 (15.1)	29 (10.4)
	Pelaksanaan penanaman landskap	13 (4.7)	23 (8.3)	7 (2.5)	99 (35.6)	136 (48.9)
	Pelaksanaan penyediaan <i>bollard</i> & rel penghadang	59 (21.2)	115 (41.4)	21 (7.6)	57 (20.5)	26 (9.4)
	Pemasangan CCTV di premis perniagaan dan tempat awam	23 (8.3)	35 (12.6)	17 (6.1)	109 (39.2)	94 (33.8)
3	Pemetaan GIS Jenayah	51 (19.0)	38 (13.7)	60 (21.6)	65 (23.4)	64 (22.4)

Sumber: Kajian lapangan 2011

STRATEGI MEMPERKASAKAN KAWASAN SASARAN

Analisis keberkesanan langkah pencegahan jenayah di bawah strategi memperkasakan kawasan sasaran menunjukkan langkah penyediaan balai polis tetap atau bergerak mendapat persepsi sangat baik daripada para responden dengan peratusan 48.9%. Seterusnya langkah pemasangan CCTV di premis perniagaan dan tempat awam pula mendapat persepsi baik daripada responden dengan peratusan 39.2%. Langkah pelaksanaan pencahayaan di kawasan sasaran dan juga langkah membersihkan kawasan semak yang terlindung turut mendapat persepsi baik daripada responden dengan peratusan masing-masing adalah 35.3% dan 37.8%.

Analisis menunjukkan persepsi tidak memuaskan bagi langkah penyediaan cermin keselamatan dengan peratusan 44.2%, langkah penyediaan tempat motosikal berkunci dengan peratusan 33.8%, langkah tidak membenarkan perniagaan dan meletak kenderaan di laluan pejalan kaki dengan peratusan 29.5%, jejantas tidak terlindung dari pandangan awam dengan peratusan 36.3%, dan langkah penjanaan aktiviti bersesuaian di kawasan terdedah jenayah dengan peratusan 32.7%. Manakala analisis menunjukkan persepsi sangat tidak memuaskan bagi langkah penyediaan papan tanda peringatan jenayah dan langkah penyediaan penggera keselamatan dengan peratusan masing-masing adalah 62.2% dan 64.4%.

JADUAL 4. Analisis Keberkesanan Langkah Pencegahan Jenayah melalui Strategi Memperkasakan Kawasan Sasaran

Langkah	Perkara/aspek	Kekerapan & Peratusan				
		Sangat Tidak Memuaskan (%)	Tidak Memuaskan (%)	Memuaskan (%)	Baik (%)	Sangat Baik (%)
4	Penyediaan balai polis tetap atau bergerak	19 (6.8)	29 (10.4)	10 (3.6)	84 (30.2)	136 (48.9)
5	Penyediaan cermin keselamatan	57 (20.5)	123 (44.2)	22 (7.9)	51 (18.3)	25 (9.0)
6	Penyediaan papan tanda peringatan jenayah	173 (62.2)	23 (8.3)	10 (3.6)	51 (18.3)	21 (7.6)
7	Penyediaan penggera keselamatan	179 (64.4)	18 (6.5)	8 (2.9)	39 (14.0)	34 (12.2)
8	Penyediaan tempat motosikal berkunci	31 (11.2)	94 (33.8)	6 (2.2)	89 (32.0)	58 (20.9)
9	Pemasangan CCTV di premis perniagaan dan tempat awam	23 (8.3)	35 (12.6)	17 (6.1)	109 (39.2)	94 (33.8)
10	Pencahayaan dilaksanakan di kawasan sasaran	20 (7.2)	50 (18.0)	28 (10.1)	98 (35.3)	82 (29.5)
	Membersihkan / mengemas kawasan semak yang terlindung	33 (11.9)	42 (15.1)	5 (1.8)	105 (37.8)	93 (33.5)
11	Tidak membenarkan perniagaan & meletak kenderaan di laluan pejalan kaki	81 (29.1)	82 (29.5)	9 (3.2)	75 (27.0)	31 (11.2)
	Jejantas tidak terlindung dari pandangan awam	21 (7.6)	101 (36.3)	15 (5.4)	97 (34.9)	44 (15.8)
12	Penjanaan aktiviti bersesuaian di kawasan terdedah jenayah	35 (12.6)	91 (32.7)	43 (15.5)	66 (23.7)	43 (15.5)

Sumber: Kajian lapangan 2011

STRATEGI PENGURUSAN, PENYERTAAN KOMUNITI DAN KESEDARAN AWAM

Analisis keberkesanan langkah pencegahan jenayah di bawah strategi ketiga iaitu pengurusan, penyertaan komuniti, dan kesedaran awam menunjukkan persepsi sangat baik daripada responden bagi langkah mewujudkan, menggerakkan dan mengaktifkan jawatankuasa atau persatuan penduduk serta langkah mendapatkan khidmat

pengawal keselamatan swasta dengan peratusan bagi kedua-dua langkah ini masing-masing adalah 42.4%. Seterusnya bagi langkah memperluas laman web MPKu dengan Program Bandar Selamat serta langkah pencegahan jenayah melalui agenda tetap bulanan MPKu berkaitan mesyuarat bandar selamat menunjukkan persepsi baik daripada responden dengan peratusan masing-masing adalah 33.8% dan 28.4%.

Berbeza bagi langkah pencegahan jenayah melalui penyertaan awam dalam merancang dan melaksanakan langkah-langkah bandar selamat yang mana telah mendapat persepsi tidak memuaskan daripada responden dengan peratusan 37.4%. Seterusnya

langkah pencegahan jenayah melalui media massa dan penyediaan papan iklan luar pula mendapat persepsi sangat tidak memuaskan daripada responden dengan peratusan masing-masing adalah 25.5% dan 53.2%.

JADUAL 5. Analisis Keberkesanan Langkah Pencegahan Jenayah melalui Strategi Pengurusan, Penyertaan Komuniti dan Kesedaran Awam

Langkah	Perkara/aspek	Kekerapan & Peratusan				
		Sangat Tidak Memuaskan (%)	Tidak Memuaskan (%)	Memuaskan (%)	Baik (%)	Sangat Baik (%)
13	Media massa	71 (25.5)	55 (18.7)	49 (17.6)	61 (21.9)	45 (16.2)
	Penyediaan papan iklan luar	148 (53.2)	43 (15.5)	15 (5.4)	50 (18.0)	22 (7.9)
	Memperluaskan laman web Program Bandar Selamat	22 (7.9)	50 (18.0)	56 (20.1)	94 (33.8)	56 (20.1)
	Penyertaan awam dalam merancang & melaksanakan Program Bandar Selamat	77 (27.7)	104 (37.4)	10 (3.6)	44 (15.8)	43 (15.5)
14	Mewujud, menggerak, dan mengaktifkan J/kuasa atau persatuan penduduk	64 (23.0)	30 (10.8)	6 (2.2)	60 (21.6)	118 (42.4)
	Mendapatkan khidmat pengawal keselamatan swasta	51 (18.3)	24 (8.6)	17 (6.1)	68 (24.5)	118 (42.4)
15	Agenda tetap bulanan MPKu (Mesyuarat Bandar Selamat) berkaitan status kadar jenayah dan pelaksanaan Program Bandar Selamat	50 (18.0)	69 (24.8)	53 (19.1)	79 (28.4)	27 (9.7)

Sumber: Kajian lapangan 2011

PERBINCANGAN

Keberkesanan Program Bandar Selamat dalam mencegah masalah jenayah di kawasan bandar Kulaijaya akan dapat dicapai melalui penambahbaikan terhadap pelaksanaan program tersebut. Melalui pandangan komuniti yang diperoleh melalui borang kaji selidik menunjukkan terdapat beberapa perkara yang perlu diberi penekanan. Pertama, adalah berkenaan laluan motosikal khas. Komuniti berpandangan bahawa laluan motosikal khas bukan sahaja berguna untuk tujuan pengasingan laluan pejalan kaki dari laluan bermotor, malah ia juga sebagai langkah peningkatan keselamatan terhadap penunggang motosikal. Kewujudan laluan motosikal khas bukan sahaja sebagai langkah mengelakkan kejadian jenayah ragut, malah dapat mengurangkan risiko kemalangan terhadap penunggang motosikal (JKJR 2010). Jalan di bandar perlulah memudahkan perjalanan segala aktiviti, dari mana dan ke mana seseorang pergi. Jalan

bukan sahaja bertindak sebagai kekangan terhadap jenayah, malah perlu memberikan perasaan selamat dan keselesaan kepada masyarakat (Jacobs 1961).

Selain itu, bagi meningkatkan tahap keselamatan komuniti, penggera keselamatan perlu diwujudkan di kebanyakan tempat awam di kawasan bandar Kulaijaya. Penggera keselamatan sangat berguna kepada komuniti untuk mendapatkan perhatian apabila berhadapan dengan ancaman jenayah. Namun, bagi memastikan pelaksanaan ini berkesan, sikap rasa bertanggungjawab dalam kalangan komuniti juga perlu dipupuk agar tidak menyalahgunakan penggera keselamatan tersebut. Penyalahgunaan penggera keselamatan merupakan masalah utama yang berlaku seperti mana yang berlaku di bandar Alor Gajah, Melaka. Penyalahgunaan penggera keselamatan oleh sesetengah komuniti di bandar tersebut telah menjejaskan usaha membanteras jenayah (MPAG 2010).

Penyediaan tempat letak motosikal berkunci merupakan usaha yang baik bagi menghindarkan jenayah kecurian. Tetapi kebanyakan tempat letak motosikal berkunci di bandar ini adalah tidak efektif bagi menghindarkan jenayah kecurian. Kebanyakan pengguna tidak menggunakan kemudahan tersebut. Antaranya adalah disebabkan peletakan yang tidak sistematik dan ciri-ciri kunci yang tidak sesuai. Contohnya, rantai kunci yang disediakan kotor dan berkarat, menjejaskan kebersihan pengguna selepas menggunakannya. Oleh itu, kajian ini mengharapkan satu tindakan penyelesaian dilakukan bagi menjadikan kawasan meletak motosikal berkunci ini lebih efektif. Penggunaan rantai kunci yang terjantai ke tanah perlu diganti dengan penggunaan palang besi jenis menegak bagi menjamin kebersihan kemudahan tersebut. Bagi mengelakkan karat, palang berkunci tersebut perlulah disaluti lapisan cat. Manakala ruang peletakan motosikal perlulah tersusun bagi memudahkan dan memaksimumkan penggunaannya.

Aspek pengurusan juga penting dalam menjayakan Program Bandar Selamat di bandar ini. Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) perlu lebih peka dalam memastikan langkah-langkah pencegahan jenayah yang telah dilaksanakan tersebut dalam keadaan yang baik dan diselenggarakan dengan sempurna. Antaranya adalah memastikan cermin keselamatan dalam keadaan jelas dan terang serta tidak berlumut. Pengurusan lain yang perlu dititik beratkan adalah memastikan dahan-dahan pokok yang berhampiran dengan jejantas tidak tumbuh melepasi paras jejantas bagi mengelakkan keadaan terlindung. Justeru itu, adalah penting bagi meningkatkan aspek pengurusan terhadap langkah-langkah pencegahan jenayah yang telah dilaksanakan.

Kajian ini juga memperlihatkan penemuan lain berkenaan aspek keselamatan yang lebih membimbangkan komuniti Kulaijaya. Masalah serius yang diperoleh secara tidak langsung daripada kajian ini adalah berkenaan lambakkan pusat perjudian yang beroperasi secara terbuka di pusat membeli-belah. Situasi ini menunjukkan bahawa komuniti mempunyai kepekaan terhadap permasalahan yang bakal berlaku disebabkan daripada kewujudan aktiviti-aktiviti yang menyumbang kepada perlakuan jenayah. Ia sejajar dengan pandangan yang dilontarkan oleh Jacobs (1961) di dalam bukunya *'The Death and Life of Great American Cities'*. Menurut beliau, keselamatan awam sebagai hasil dari hubungan antara masyarakat yang mana saling mengetahui melalui pandangan dan pengamatan. Kewujudan variasi pemanfaatan daya huni akan dapat menjaga aktiviti dan keberadaan masyarakat sekeliling yang dijelaskan oleh Jacobs sebagai *'eyes on the street'*. Jacobs (1961) mengandaikan bahawa syarat bagi persekitaran yang berkesan adalah apabila setiap masyarakat merasa aman dan selamat selama berada di sesuatu kawasan.

RUMUSAN

Pelaksanaan Program Bandar Selamat di Kulaijaya adalah satu tindakan yang wajar dalam usaha mewujudkan persekitaran sebuah bandar yang selamat dan bebas daripada masalah jenayah. Bagi memperlihatkan kesan yang efektif, pelaksanaan Program Bandar Selamat perlulah dijalankan secara menyeluruh, tidak hanya memberi tumpuan terhadap di sesuatu langkah mahupun kawasan. Pelaksanaan yang menyeluruh Program Bandar Selamat ini akan mempengaruhi keberkesanan program tersebut dalam penghapusan masalah jenayah. Hal ini kerana, setiap aspek mahupun langkah pencegahan jenayah ini saling berhubung kait dalam menghapuskan ruang dan potensi jenayah. Selain tidak hanya memberi tumpuan kepada langkah-langkah pencegahan yang dirasakan penting dari sudut pandangan PBT, pandangan komuniti setempat juga perlu diambil kira bagi mencapai matlamat bandar bebas jenayah. Walaupun konsep Program Bandar Selamat ini lebih menumpukan aspek persekitaran fizikal kawasan bandar dan pelaksanaannya adalah di bawah bidang kuasa PBT, namun peranan dan penglibatan komuniti juga perlu bagi menjayakan program ini.

Berdasarkan perbincangan dan hasil kajian yang telah dikemukakan, terdapat beberapa cadangan kajian lanjutan yang boleh dijalankan di masa hadapan terutamanya berkaitan pelaksanaan dan keberkesanan Program Bandar Selamat di negara ini. Pada dasarnya, program mahupun aktiviti yang diwujudkan untuk kepentingan komuniti seharusnya mengambil kira permasalahan dan pandangan daripada komuniti tersebut. Ia penting bagi memastikan komuniti sebagai golongan sasaran diberi peluang untuk bersama-sama menjayakan sesuatu program yang dilaksanakan dan sekali gus ia sebagai penentu keberkesanannya. Justeru itu kajian ini mencadangkan agar satu kajian yang lebih terperinci dapat dijalankan di masa hadapan bagi memperlihatkan strategi dan langkah yang lebih efektif dari sudut pandangan komuniti bagi mengatasi masalah jenayah di persekitaran mereka. Seterusnya melalui kajian tersebut, satu model pencegahan jenayah yang berasaskan keperluan komuniti dapat dibangunkan. Kajian tersebut juga sebagai salah satu pendekatan awal bagi mereka bentuk Program Bandar Selamat secara *bottom-up* iaitu berdasarkan kepada kepentingan komuniti setempat.

RUJUKAN

- Alain, J. R. A. 1999. *Urban Development and New Town in the Third World*. London: Ashgate Publishing Ltd.
- Ambe, N. J. 2003. Urbanization and development in sub-Saharan Africa. *Journal of Cities* 20(3): 167-174.
- Ayres, R. L. 1998. *Crime and Violence as Development Issues in Latin America and the Caribbean*. United

- States: World Bank.
- Bailey, K. D. 1994. *Methods of Social Research*. Ed. ke-4. New York: MacMillan Publishing.
- Brantingham, P. J. & Faust, F. L. 1976. A conceptual model of crime prevention. *Journal of Crime and Delinquency* 22(3): 284-296.
- Bennett, T., Holloway, K. & Farrington, D. 2008. *The Effectiveness of Neighborhood Watch*. University of Glamorgan, UK: The Campbell Collaboration.
- Bentley, I., Alcock, A., Murrain, P., McGlynn, S. & Smith, G. 1985. *Responsive Environments: A Manual for Designers*. Oxford: Butterworth Helnemann Ltd.
- Bruno, H. R. F., Mills, John, F. M. & Maria Tereza, L. F. 2005. Resources that drive performance: An empirical investigation. *International Journal of Productivity and Performance Management* 54(5): 340-354.
- Clark, D. 1982. *Urban Geography: An Introduction Guide*. London: Billing & Sons.
- Clarke, R. V. 1992. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow & Heston.
- Cozens, P.M., Hillier, D. & Prescott, G. 2001. Crime and the Design of Residential Property-Exploring the Theoretical Background (Part 1). *Journal of Property Management* 19 (2): 136-164.
- Cozens, P.M. 2002. Sustainable urban development and crime prevention through environmental design for the British city. Towards an effective urban environmentalism for the 21st century. *Journal of Cities* 19(2): 129-137.
- Cozens, P. M., Saville, G. & Hillier, D. 2005. Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED): A review and modern bibliography. *Journal of Property Management*. 23(5): 328-344.
- Douglas, D.P., Abraham, W., Richard, C.R. & Ralph, B.T. 2005. The physical environment of street crime: Defensible space, territoriality and incivilities. *Journal of Environmental Psychology* 13(1): 29-49
- Edmund, F.M., Natalie, K.H., Timothy, S.B., Heather, P. & Karie, G. 2011. *Project Safe Neighborhoods Case Study: Promising Violence Reduction Initiatives*. Michigan: Michigan State University.
- Ewing, R. & Dumbaugh, E. 2009. The built environment and traffic safety: A review of empirical evidence. *Journal of Planning Literature* 23(4): 347-367.
- Herbert, D.T. 1982. *Geography of Urban Crime* New York: Longman.
- Herries, K.D. 1974. *The Geography of Crime and Justice*. New York: McGraw Hill.
- Jacobsen, P.L. 2003. Safety in numbers: More walkers and bicyclists, safety walking and bicycling. *Injury Prevention* 9(3): 205-209.
- Jeffrey, C. 1972. *Crime Prevention Through Environmental Design*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Joseph, F.S. 1987. *Exploring Crime: Reading in Criminology and Criminal Justice*. Florence, KY: Wadsworth Inc.
- Kamalruddin Shamsudin. 2006. Pencapaian Pelaksanaan Program Bandar Selamat Bandaraya Shah Alam. Kertas Kerja Seminar Kebangsaan Pengurusan Bandar. Majlis Bandaraya Shah Alam: Subang Jaya, 4-5 September.
- Kamaruddin, N. 1993. *Peraturan dan Kawalan Guna Tanah Bandar*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Knox, P. & Mccarthy, L. 1992. *Urbanization: An Introduction to Urban Geography*. New Jersey: Prentice Hall.
- Krejeie, R. V. & Morgan, D. V. 1970. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30: 607-610.
- Kylie, E. 1997. *A Safe City is a Happy City*. Toronto: Green Edition.
- Lab, S. P. 1988. *Crime Prevention: Approaches, Practices and Evaluations*. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing.
- Marshall, W. & Garrick, N. 2010. Considering the role of the street network in road safety: A case study of 24 California cities. *Urban Design International Journal* 15(3):133-147.
- Mawson, J. 2002. Neighborhood renewal and urban policy: A comparison of new approaches in England and France. *Regional Studies* 36(3): 691-707.
- Nancy, G., Colleen. & Samantha, S. H. 2009. *Evaluation of Target's Safe City Initiative: Implementing Public-Private Partnerships to Address Crime in Retail Setting*. United States: Urban Institute.
- Nor-Ina Kanyo & Norizam Hj. Md Noor. 2007. Jenayah dan Perbandaran: Satu kajian di Daerah Timur Laut Pulau Pinang. Kertas kerja Seminar Kebangsaan Geografi 2007 "Dunia Tanpa Sempadan". Anjuran Jabatan Geografi Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan dengan kerjasama Persatuan Geografi Universiti Pendidikan Sultan Idris, Perak, 10-11 September 2007.
- Oscar Newman. 1971. *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design*. New York: MacMillan Publishing.
- Pain, R. & Townsend, T. 2002. A safer city centre for all? Sense of community safety in Newcastle Upon Tyne. *Geoforum* 33:105-119.
- Palen, J. J. 2008. *The Urban World*. Edisi kelapan. New York: McGraw Hill.
- Paulsen, D. J. & Robinson, M. B. 2004. *Spatial Aspects of Crime: Theory and Practice*. Boston: Pearson Education.
- Pokhariyal, G.P. & Muthuri, R. K. 2003. Strategic measures to curb crime rates in Nairobi. *International Journal on World Peace* 20(1) 55-69.
- Rogers, J. D. 1989. Theories of crime and development:

- An historical perspective. *Journal of Development Studies* 25: 314-328.
- Stephen, W. B. 2003. Self-control, social consequences, and criminal behavior: Street youth and the general theory of crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 40(4): 403-425.
- Siegel, L. J. 2002. *Criminology the Core*. Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.
- Tim Hope. 1994. *Community crime prevention: Strategic Approaches to Crime Prevention*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Timothy, D. C. 1991. *Crime Prevention Through Environmental Design*. Florida State University: National Crime Prevention Institute.
- UN-Habitat. 2007. *Strategic Plan for Safer Cities 2008-2013: Promoting Just and Safe Cities for All*. Nairobi: UN-Habitat.
- Walmsely, D. J. 1988. *Urban Living: The Individual in the City*. New York: Wiley.
- Walmsley, D. J. & Lewis, G. J. 1993. *People and Environment: Behavioural approaches in Human Geography*. Harlow: Longman Scientific and Technical.
- Wesley, E. M. & Norman, W. G. 2011. Evidence on why bike-friendly cities are safer for all road users. *Environmental Practice* 13: 16-27.
- Yuen, B. 2004. Safety and dwelling in Singapore. *Journal of Cities* 21(1):19-28.
- Mohd Fareed
 Mohd Yusof Hussain, Ph.D.
 Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan & Persekitaran
 Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
 Universiti Kebangsaan Malaysia
 43600 Bangi, Selangor Darul Ehsan, Malaysia
- E-mel: fareed.ukm@gmail.com
 hmyusoff@ukm.my